Retningslinjer for programevaluering av ph.d.-programmene ved Universitetet i Bergen

Ifølge kvalitetssystemet som ble vedtatt av Universitetsstyret i 2017 (sak 129/17) skal ph.d.-programmene ved UiB gjennomføre en programevaluering minst hvert sjette år. Programevalueringen skal primært gjennomføres som en ekstern evaluering.

Formålet med evalueringen er å få et eksternt og overordnet blikk på ph.d.-programmet. En ekstern komité skal se på helheten i ph.d.-programmet (til fakultetet): informasjon til potensielle søkere, opptak, tiltak underveis og kvaliteten på den fullførte forskningen, eksemplifisert ved vurdering av avhandlingsarbeidet og bedømmelsen av dette. Evalueringen skal gi råd om forbedringspotensial, med tanke på gjennomstrømming og kvalitet.

Fakultetsadministrasjonen har ansvar for å tilrettelegge for gjennomføringen av evalueringen. Fakultetene velger i hovedsak selv hvilke elementer i ph.d.-programmet som skal evalueres, men det er noen krav i Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling[1] (Studiekvalitetsforskriften) og Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning[2] (Studietilsynsforskriften) til elementer som skal evalueres.

Programstyret for ph.d.-utdanningen er ansvarlige for å vedta oppfølging.

Gjennomføring

Den periodiske programevalueringen av ph.d.-programmene bør bestå av tre trinn; fakultetets forberedelse, evaluering av en oppnevnt komité og oppfølging av komiteens rapport.

- **Fakultetets forberedelse**
  Fakultetet ved fakultetsadministrasjonen tilrettelegger programevalueringen ved å utarbeide et mandat til evalueringskomiteen. Mandatet bør blant annet inneholde formålet med evalueringen, problemstillinger og hvilke elementer av ph.d.-utdanningen det bør rettes søkelys på, samt rammer for gjennomføringen. I utarbeidelsen av mandatet kan det tas utgangspunkt i siste års ph.d.-utdanningsmeldinger og annen kunnskap fakultetet har om styrker og utfordringer i programmet. I forbindelse med utarbeiding av mandatet kan fakultetet gjennomføre en egenevaluering. Fakultetet nedsetter en ekstern evalueringskomité til å gjennomføre programevalueringen. Mandatet bør forankres i programstyret eller annet relevant organ ved fakultetet.

- **Evaluering av en komité**
  Programevalueringen bør i hovedsak gjennomføres av en ekstern komité. Komiteen skal ta utgangspunkt i mandatet som er utarbeidet av fakultetet, men kan i tillegg evaluere andre elementer av ph.d.-utdanningen ved fakultetet de gjennom sitt arbeide ser behov for å sette søkelyset mot. Fakultetet er ansvarlig for at komiteen får tilgang til all nødvendig informasjon. Komiteen, eller deler av denne, kan besøke UiB for å innhente mer informasjon og/eller for å ha intervjuer og møter.

[1] Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling: https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2010-02-01-96
[2] Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning: https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-02-07-137

Basert på arbeidet, utarbeider evalueringskomiteen en rapport. I rapporten skal komiteen peke på sterke og svake sider ved programmet, samt inkludere forslag til elementer som kan forbedres og tiltak. Evalueringsrapporten skal oversendes fakultetet.

- **Oppfølging av komiteens rapport**
  Når komiteens rapport foreligger fakultetet bør det utarbeides en prosessplan for hvilke tiltak som skal følges opp, inkludert en tidsplan. Programstyret for ph.d.-utdanningen har ansvar for å vedta oppfølging.

  Fakultet og fagmiljø har ansvaret for implementeringen av tiltak i etterkant av evalueringen. Rapportering om implementering av planen bør inkluderes i den årlige ph.d.-utdanningsmeldingen.

Evalueringskomité

Evalueringskomiteen blir oppnevnt av fakultetet. Det oppfordres til at det i oppnevningen blir tatt hensyn til kjønnsbalanse. Hoveddelen av komiteen bør består av eksterne medlemmer og komiteen skal ha en sammensetning som sikrer kvalitet i evalueringen innen fagområdet, undervisning og veiledning.

Komiteen bør bestå av minimum tre faglige representanter, hvorav en kan være ph.d.-kandidat. De faglige komitemedlemmene skal være eksterne, bortsett fra ph.d.-kandidaten som kan være ansatt ved UiB. Komiteen skal ha:

- nasjonal og/eller internasjonal spesialistkompetanse på professornivå
- kompetanse fra undervisning og forskningsveiledning
- minst en deltager som er ph.d.-kandidat

I tillegg kan fakultetet vurdere om komiteen skal ha representanter fra arbeids- eller organisasjonsliv. Komiteen kan ha ett medlem fra fakultetet som ivaretar rollen som sekretær for evalueringsarbeidet.

Evalueringskomiteen blir honorert av fakultetet etter nærmere avtale.

Programevaluering og evalueringskriterier

Grunnlagsmaterialet for og vedlegg til programevalueringen kan være:

- Mandat for komiteen
- Programbeskrivelsen for programmet
- Fakultetets årlige ph.d.-utdanningsmelding for de tre siste årene
- Programevalueringsrapport fra forrige programevaluering (når dette foreligger)
- Emneevalueringer
- Relevante rapporter
- Egenevaluering (dersom dette foreligger)
- Retningslinjer for bedømmelse
- Noen utvalgte avhandlinger
- Noen utvalgte bedømmelser av avhandlinger
- Annet

Grunnlagsmateriale bør være dekkende og relevant for de elementene av ph.d.-programmet fakultetet ønsker å evaluere.

Evalueringskriterier

Som det står beskrevet i kvalitetssystemet skal evalueringen se på helheten i programmet, inkludert informasjon til potensielle søkere, opptak, tiltak underveis og kvaliteten på den utførte forskningen, eksemplifisert ved vurdering av avhandlingsarbeidet og bedømmelsen av dette.

Fakultetet selv bestemmer hvilke elementer av ph.d.-programmet evalueringskomiteen skal sette særlig søkelys på, men programevalueringen skal minimum inkluderer en vurdering av:

- **Læringsutbytte**[3]
    - I hvilken grad oppnår ph.d.-kandidatene programmets planlagte læringsutbytte?
    - Hvordan henger læringsutbytte sammen med det faglige innholdet, arbeids- og undervisningsformer og vurderingsordninger?
    - Har fakultetet/instituttene tilstrekkelig tilgang på forskningsinfrastruktur slik at ph.d.-kandidatene oppnår læringsutbytte?

- **Oppfyller programmet forutsetningene i Studiekvalitetsforskriftens § 3-3 *Akkreditering av doktorgradsstudier* og Studietilsynsforskriftens kapittel 2 *Akkreditering av studietilbud*[4]?**
    - Faglig innhold
        - Tilbyr fakultetet utdanning og forskning eller kunstnerisk utviklingsarbeid med en kvalitet og omfang som sikrer at ph.d.-programmet kan gjennomføres på høyt vitenskapelig eller kunstnerisk nivå og etter internasjonal standard?
        - Har institusjonen bredde i studietilbudet på lavere og høyere grads nivå innenfor området for ph.d.-programmet?
    - Fagmiljøet
        - Har programmet en tydelig faglig ledelse med et definert ansvar for kvalitetssikring og -utvikling av studiet?
        - Har ph.d.-programmet et fagmiljø med høy kompetanse innenfor utdanning og forskning som kan vise til dokumenterte forskningsresultater, inkludert publisering, på høyt internasjonalt nivå, og resultater fra samarbeid med andre fagmiljøer nasjonalt og internasjonalt?
        - Har ph.d.-programmet i kunstnerisk utviklingsarbeid et fagmiljø med høy kompetanse innenfor utdanning og kunstnerisk utviklingsarbeid?
        - Har fagmiljøet dybde og bredde innenfor alle vesentlige deler av ph.d.-programmet slik at ph.d.-kandidatene kan delta aktivt i ulike faglige relasjoner og få innføring i ulike perspektiver?
        - Har ph.d.-programmet et stabilt fagmiljø som består av tilstrekkelig antall[5] ansatte med professor- og førsteamanuensiskompetanse innenfor hele bredden av studietilbudet?
        - Har fakultetet tilstrekkelig kapasitet og rekrutteringspotensial[6]?

[3] Jf. Studietilsynsforskriften § 4-1 (1)
[4] Jf. Studietilsynsforskriften § 4-1 (3)
[5] Minst 50% av årsverkene tilknyttet studietilbudet utgjøres av ansatte i hovedstilling ved institusjonen, og fagmiljøet består av ansatte med førstestillingskompetanse, hvorav minst 50% med professorkompetanse, jf. Studietilsynsforskriften § 2-3 (4)
[6] Opptak av minst 15 ph.d.-kandidater til ph.d.-programmet i løpet av fem år, og opprettholde et ph.d.-miljø med minst 15 stipendiater. Minst åtte av kandidatene skal ha hovedarbeidsplass ved fakultetet, jf. Studiekvalitetsforskriften § 3-3 (6)

    - Internasjonalisering
        - Har programmet ordninger for internasjonalisering?
        - Legges det til rette for at ph.d.-kandidatene kan delta på nasjonale og internasjonale fagkonferanser, seminarer, og reise på lengre utenlandsopphold?

Videre kan programevalueringen inneholde en vurdering av elementene under. Fakultetet og/eller evalueringskomiteen står fritt til å sette søkelys på andre problemstillinger eller elementer som er relevante.

- **Opplæringsdel**
    - Hvordan fungerer opplæringsdelen?
    - Er det behov for revidering?

- **Læringsmiljøet, både faglig og sosialt**
    - Er ph.d.-kandidatene integrert i fagmiljøene lokalt, nasjonalt og internasjonalt?
    - Er ph.d.-kandidatene introdusert for relevante nasjonale og internasjonale forskernettverk?
    - Har fakultetet en aktiv ph.d.-kandidatforening?

- **Veiledning**
    - Har ph.d.-veilederne tilstrekkelige og oppdaterte kunnskaper om gjeldende regelverk og etikk innenfor ph.d.-utdanningen?
    - Er det tilstrekkelig med arenaer for opplæring, kompetansebygging og erfaringsutveksling for veiledere?

- **Vilkår og prosess for opptak**
    - Inkludert informasjon til potensielle søkere

- **Avhandling**
    - Har fakultetet tydelige kvalitets-, formal-, og sjangerkrav knyttet til de ulike avhandlingstypene?

- **Bedømmelse**
    - Hvilke kriterier bruker komiteen ved bedømmelse? Bruker komiteen bevisst nivåbeskrivelse i ph.d.-forskriften om avhandlingen og læringsutbyttebeskrivelse som er å finne i programbeskrivelsen?

- **Samfunns- og arbeidslivsrelevans**
    - Legges det til rette for samarbeid med samfunnet utenfor UiB?
    - I hvilken grad tilrettelegges det for at ph.d.-kandidatene får informasjon om hvilke karrieremuligheter de har etter endt ph.d.-grad?

- **Gjennomstrømming og gjennomføring (6-årsmålet)**
    - Hvordan er tallene for gjennomstrømming og gjennomføring? Viser disse en utvikling eller tilstand det er behov for å ta tak i?